

Peritonæum
in similitudinem
partium nune
ro.

Peritonæi ma
gnitudo et si
tus.

Connexio or
tus.

Forma.

Ipsius super
ficies cuius
modi.

Processus a
peritonæo e
nati.

Peritonæi no
ndiq; pariter
crassum.

Quibus parti
bus peritonæi
peruium sit.

Vasa et ner
ui quibus peri
tonæum impli
catur.

permulta. Peritonæum itaq; ex simplicium & primorum corporum, quæ similia etiam nun
cupare solemus, numero censetur. Membrana enim tenuis substantia est, nullis omnino fibris:
secus ac uenarum arteriarumq; tunica, aut tenues ac membranæ musculorum enervationes
intertexta, estq; inter cæteras corporis simplices membranas amplissima & maxima. Carnosa
nanq; nobis uocatur mēbrana, & si amplior ipso peritonæo sit, ac uniuerso corpori cutis modo
obducatur, tamen accuratè simplex non est, quā quibuscūq; carneis donetur fibris, & musculosa
in ipso collo & fronte efficiatur. Porro peritonæum uniuersam cavitatē, quæ sub septo transuer
so, ad os usq; coccygis, totius corporis facile capacissima habetur, succingit, ac omnibus quæ illa
continent organis obtenditur, eaq; conceptaculi ritu amplectitur: uentriculū scilicet, intestina,
omentum, mesenterium, iecur, lienē, renes, utramq; uesicā, uterum, & uasā demū quæ cunq; inter se
ptum transuersum & crura sitū habent. Atq; hæc quidē peritonæi interna ipsius sede cōtinet,
externa uerò undecunq; musculis cōnascitur. Ex ligamētis enim, quæ lumborū uertebas cōne
ctunt, & quæ sacrum os illū ossibus cōmittunt, peritonæum utrinq; principiū ducit, mēbrana latē
modo ab illis enascens. Mox ab utroq; latere ascendens, lumborū musculis, & ijs qui internā
ossis illū sedem occupātes, femorū præfunt motibus, obducitur: & fibris quibus inuicē muscu
los cōmitti uidemus, illis adhærescit. At ubi musculos, qui ternario numero utrinq; cōplectun
tur, peritonæum superauit, internā transuerforū abdominis musculorū, & uniuersā inferiori
septi transuersi sedi subtenit, pertinacissimē ipsius, potissimum uerò neruosis illorū tenuitatibus
connatū, & quodāmodo propriæ musculorū membranæ uicē gerens. Refert itaq; peritonæum
oblongum ouī instar utrē, seu sphaerā aliquā, cuius longitudo pertinet ad septo transuerso ad hu
millimā amplitudinis sedem, quā sacrum os cum ossibus ipsius lateribus commissis efformat. &
quemadmodū utres ex tergoribus parati, exterius hirti asperiq; intus plani ac laues admodum
esse solēt: ita quoq; peritonæum externa parte, ut aptius musculis undiq; hæreat, asperū fibro
sumq; ad eum prorsus modū uisit, quo membranas mutuo cōnatas, inæquales esse dicimus. In
terna autē peritonæi sedes, uiscera quæ cōplectitur spectās, impense leuīs & terfa, ac ueluti a quo
humore oblita, secātibus occurrit, adipis interdū copiam sibi (ut in suisbus quasi perpetuo) adna
tam obtinens. Verum hunc nō omni ex parte æque copiosum reperies. Anterior nanq; supe
rior uē internæ huius peritonæi sedis regio qua uentriculū contingit, ac dein posterior quoq;
regio ad lumbos & sacrum os pertinet, copiosiori abundat adipe, q̄ sedis eius internæ latera,
parsq; umbilico contermina. Præterea interna hæc peritonæi sedes portiones quasdam seu pro
cessus ijs quæ cōtinet organis porrigit, illisq; processibus ea organa inuicē colligat, et sibi quoq;
adnectit, ac singulis præter peculiare ipsorū tunicas (si modō quas habeant) aliud etiā inuolu
crum obducit. Atq; hinc etiā sit, ut ijs organis quæ duas peculiare sortiuntur tunicas, quemad
modum uentriculus & intestina, ternæ attribuantur: quæ autem unicā duntaxat peculiare tu
nicam exigunt, e quorum numero sunt uterus & utraq; uesica, binas obtineant. Verum orga
na nulla peculiari donata tunica, ut iecur & lien, eā quæ ipsi obducitur ad peritonæo adipiscun
tur. Quoniam pacto autem, quibusq; ex locis hosce processus in eiusmodi tunica degenerātes,
peritonæum educat, & quo modo illi inuicem crassitie differāt, in cuiusq; organi enarratione op
portunius quā hic recensetur. Quemadmodū uerò interna peritonæi sedes ab externa ua
riat, sic neq; omni ex parte peritonæum sibi crassitie & robore correspondet. Quā enim ex uerte
brarū ligamentis pronascitur, crassissimū est: dein de quā lumborū incumbit musculis, crassum
quoq; cernit. Anteriori uerò parte, quæ a mucronata pectoris ossis cartilagine ad pubē usq; per
tinet, peritonæum tenuius graciliusq; & inuolucris reperitur, q̄ in lateribus & lumborū regione.
Ad hæc uiris peritonæum crassius ualidiusq; est iuxta mucronatā cartilaginē, quā iuxta pubis
sedem: in mulieribus uerò ad pubem crassius ualidiusq; neq; his, uti uiris, peritonæum hic ad in
guina utrobique seminarijs uasis uia præbent. Est enim peritonæum peculiariter in uiris inibi
raminibus, ut ita dicam, peruium, & tunicam utriq; testi priuatim offert, quo is & ipsius semina
ria uasa tuto obuoluntur, ac dein in uiris pariter atq; in mulieribus, peritonæum quā septo sub
ducitur, tria cum septo quoque communia exigat foramina: primum quo uenam cauam, se
cundum quo stomachum cum ipsi coherentibus neruis, tertium quo magnam arteriam uena
coniuge experti, & aliquot sexti paris neruorum cerebri ramis concommitatam deducit. Præter
ea umbilici quoque uasorum gratia, & in mulieribus finis uteri cervicis, in uiro autem cer
uicis uesicæ, in utrisque uerò podicis nomine, peritonæum perforatur, ac demum multis
uentis, arterijs & neruis crus petentibus, deinde illis quæ maxima portione in rectos abdo
minis musculos sursum tendunt, & alijs nonnullis quæ dorsi & abdominis musculis, & cu
ti a uasis lumborum uertebis incumbētibus, peritonæum iter præbet, ab iisdem uasis furcu
los sibi assumens. Quā enim septo subductum est, septi uasis ad nutritionem uitur, in la
teribus

teribus autem ab ijs ramis qui in lumborum regione geniculatim à magna uena & arteria por
riguntur, plurimas soboles quoque peritonæum mutuatur. In anteriori uerò regione, elatius
quidem qua mucronatam spectat cartilaginē, a uasis sub pectoris ossis ad rectos abdominis
musculos excurrentibus peritonæum soboles exigit: in humiliori autem regione ad pubis ossa
consistente propagine asclit ab illis uasis, quæ sursum sub rectis exporriguntur musculis.
Ceterum quod peritonæo medici tactus sensum adimant, ridendum potius quā refellen
dum est, quum unā cum illis quæ transmittit organis, frequentibus quoq; neruis uiam offerat,
a quibus furculos etiā adipiscitur, idq; ab ijs potissimum qui abdominis exporriguntur mu
sculis. Porro peritonæi usus complures enumerari solent. primus quidem, ut ea omnia quæ di
ximus contegat: ex quibus quum pleraque tendi remittiq; debeant, peritonæum quo aptius fie
ri id possit, nerueum & membraneum meritò factum cernitur. ualidum quidem, ut opportunē
contineret: sed tenuē, quo minùs pondere molestum esset. Secundus, quo omnia quæ amplecti
tur ab extrinsecus ambientibus musculis intertinguit, ne quando tenuium intestinorum ali
qua in media ipsorum spacia incidant, & dum musculos premunt, aut ab illis premuntur, ar
ctant aut arctantur, dolore afficiunt aut afficiuntur, intestina motum eorum impediunt, ac recre
menta intestinīs complexa difficillimē deorsum transmittantur: id quod nunc neuiquam acci
dit. Verum hæc intestina inter media musculorū abdominis spacia, dum integri adhuc essent
transuersi, minimē intercederent, & si Galenus id præcipue innuit, quando quidem hi uelut al
terum peritonæum ijs quibus id obducitur inuolucrum constituunt, omniq; ex parte ab alijs
abdominis musculis hæc organa intertinguit, neque ex situ etiā inter lumborum musculos
& transuersos fortassis inuolui intestina potuissent. Sunt autem illi lumborum musculi dor
sum mouentium nonus, & femoris motus autorum sextus. Tertium peritonæi usum Galenus
cum cæteris Anatomicis professoribus recenset, quo id siccialimenti superflua septi transuersi
accedente opera propellit: quasi uerò idem officium quod abdominis musculos unā cum septo
ad faciū excretionem subire suo loco cōmemorauimus, peritonæum præstet, & arbitrario
motu quo se contrahat distendatq; præditum sit, ac non transuerforū abdominis musculo
rum, & septi quibus connascitur motum necessariò sequatur. Dein ac si peritonæum magis
quā cutis, aut abdominis adeps, ipsumq; adeo omentum illi uisui subferuiat. Miror membra
nam costas succingentem, quæ peritonæo substantia usu & conformatione penitus correspon
det, in thoracem arctantium organorum numero habitam non fuisse, quum illa nō minus tho
raci comprimēdo, quā hoc facibus eijciendis auxiliari deberet. His quartus peritonæi usus
succedit, omnibus quæ peritonæum ambiunt, & potissimum abdominis musculis cōmunis,
quo is ceu inuolucrum exactē circumdatum, stringat omnia, ne leui occasione laxior uentricu
lus, aut intestina etiam flatibus infestentur. At postremus præcipuusq; peritonæi usus est, quo
omnia quibus circumdatū est, ab eo cōtinentur, & ueluti à pelle quadam singula seorsum tecta,
tuto colligantur, suisq; sedibus fixa hærent.

DE STOMACHO ET VENTRICULO.

Caput III.

Stomachum perinde ac uentriculum præcipue ostendunt decima quarta & decima quinta
figura, quibus in uentriculo commonstrando succedit decima sexta, quæ hunc inuersum refert,
& decima septima ipsius tunicas uti fieri licuit semel exprimit. Dein uentriculum sua sede repo
situm proponit secunda figura simul cum sexta. Sua sede autem nonnihil motum refert duodeci
ma. Postremo ipsius elatius orificium non ineleganter in uigesima figura spectatur, quod Græ
corum nonnulli λαστήριον, ut & Latini scriptores plerique cor & præcordium, permulti etiam
Fubed. Inferius uerò Polux, Hæsoher.

VENTRICULVS, qui promptuarij modo esculenta poculentaq; susci
pere, eaq; primo labore (sine quo hæc inutilia & homini ad nihil cōmoda
essent) concoquere ac mutare debuit, non statim post os collocatus est,
quanquam is situs ad cibi dentibus attriti assumptionem fuisset aptior.
Thoracem nanque & illo contenta uiscera rerum Opifex uentriculo præ
locauit, ut is in demissioribus sedibus excrementorum haberet effluxus,
illaq; (ut in ædificijs architecti ab oculis & naribus dominorum ea quæ
promuentia necitatio tecti essent aliquid habitura, auertunt) procul à sensibus, qui in capite se
dem

Ventriculus
sub thorace lo
catus.